

UN ATLAS AL CORUPȚIEI

Născut la București în 1974, Ștefan Liiceanu s-a format în Japonia, unde a ajuns, în 1994, cu o bursă oferită de Ministerul Educației (*Monbusho*) din Japonia pentru a contribui la dezvoltarea țărilor din Europa de Est în epoca postcomunistă. A studiat japoneza la Tokyo University of Foreign Studies, la Yokohama National University (științe economice, 1995–1999), apoi a obținut un titlu de Master de la University of Tokyo (1999–2001), cu specializare în budism și istorie culturală niponă. A lucrat la Tokyo 10 ani în domeniul financiar-bancar, în grupul Barclays, una dintre cele mai mari instituții financiare britanice, devenind analist pentru piețele financiare japoneze. Revenit în România în anul 2011, s-a alăturat Grupului Humanitas.

Atașamentul său față de Japonia a rămas neschimbat și, din dorința de a aduce un mic colț din acea țară în România, a pus bazele unui magazin de produse nipone (probabil cel mai mare din Europa de Est), *Takumi*, care în japoneză înseamnă „artizan“, întrucât majoritatea articolelor din spațiile Takumi sunt obiecte tradiționale ieșite din mâinile artizanilor din întreaga Japonie.

Autorul este pasionat de istorie și cultură asiatică (a alcătuit și tradus o antologie de povestiri sapiențiale din spațiul Orientului Extrem, *Arcașul fără arc. Povești, pilde și vorbe de duh din China, Japonia și Coreea*, Humanitas 2020), dar și de științe aplicate, mai ales economie și sociologie, domeniile care sunt tot mai des chemate să ofere soluții pentru crearea unor societăți avansate.

ȘTEFAN LIICEANU

UN ATLAS AL CORUPȚIEI

ROMÂNIA

20 DE ANI

DE HOȚIE

STUDIU DE CAZ

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Această carte este dedicată tuturor cetățenilor români onești, care speră la o societate mai civilizată și un viitor mai bun pentru familiile lor.

Domnii mei, să nu ia nimeni în glumă corupțiunea. S-au văzut în istorie epoci când de acest rău au fost bântuite, în chip trecător, organele publice, dar aceasta s-a produs în vechi civilizațiuni cari prin vechimea lor au fost în stare să dea și reacțiunea. În Anglia din timpul regilor Georges, corupțiunea atinsese mădularele administrative, atinsese parlamentarismul; numai că Anglia avea în spatele ei o civilizație seculară, o educațiune seculară – și nu confundați educațiunea cu instrucțiunea – care a permis Angliei ca de la sine să reacționeze și să scoată molima din trupul ei. Noi însă suntem un popor fraged; suntem încă o organizație tânără; n-avem tradiții și n-avem educațiune suficiente. Dacă cei de sus nu vor lua asupra lor să stăpânească corupțiunea, poporul, de la dânsul, nu va avea destulă putere de reacțiune pentru ca s-o smulgă din organismul lui.

Starea țării noastre nu e tolerabilă...

— Discurs rostit de Alexandru Marghiloman¹
la Timișoara, 2 noiembrie 1923 (ziarul *Timpu*)

1. Om de stat conservator, ministru al afacerilor externe (7 iulie 1900 – 13 februarie 1901), prim-ministru al României (5 martie 1918 – 23 octombrie 1918), deputat.

CUPRINS

<i>Cuvânt înainte</i>	15
-----------------------------	----

PARTEA ÎNTÂI

Observații generale despre corupție

1. De unde vine cuvântul „corupție“?	29
2. Cuvântul „corupție“ în limba română	32
3. Ce este, de fapt, corupția?	35
4. „Eu nu muncesc degeaba!“	44
5. Corupția = triplu furt	48
6. Forme de corupție	53
7. Erbivore, carnivore și păsări	59

PARTEA A DOUA

Corupția în istorie și imaginea ei astăzi

8. Harpalos și Demostene	67
9. Corupția în Antichitate	72
10. Ambiguitatea graniței public–privat	90
11. Cum a ajuns corupția să fie privită ca o mare problemă socială și economică?	100
12. Cum măsurăm corupția?	113
13. Natura și efectele corupției. Sofismele „corupției bune“	123
14. Funcționarul public, un concept și un ideal	142
15. 17.000 de portofele pierdute	162
16. Strategiile moderne anticorupție	182

PARTEA A TREIA
Corupția în România

17. Lupta anticorupție în România.	191
18. Direcția Națională Anticorupție.	200
19. Să fie cumva corupția o consecință a salarizării din mediul public?	209
20. Procesul penal al corupților în România.	213
21. Urmărirea penală	224
22. De la urmărirea penală la judecată	230
23. Câți inculpați au fost trimiși în judecată pentru corupție?	233
24. Infracțiunile de corupție din dosarele DNA.	237
25. Clasele de corupți din aparatul public	241
26. Portretul funcționarului public corupt. Infractorii vinovați de acte de corupție din penitenciare	248
27. Pedepsele sunt prea blânde.	269
28. Furtul fondurilor europene	276
29. Ce arată Parchetul European despre corupția din România. ...	286
30. Achizițiile publice, epicentrul corupției.	291
31. Corupția în statele UE. Cât îi costă pe români corupția?	311
32. Corupția și sărăcia în România	325
33. De ce s-a împotmolit lupta anticorupție în România?	332
Concluzie: O luptă pierdută?	349
<i>Bibliografie</i>	381

Lista graficelor și tabelelor

Grafic

1: Evoluția Indicelui de Percepție a Corupției, 2000–2023	118
2: Relația dintre corupție și bogăția națională (2022)	138
3: România, salariul mediu net în sectorul privat <i>vs</i> public	209
4: Evoluția numărului anual de dosare DNA	217
5: Numărul cazurilor de constituire de grupuri infracționale organizate	262
6: Ponderea executării pedepselor de corupție în regim de detenție	275
7: Numărul infracțiunilor împotriva intereselor financiare ale UE	277
8: Procentul populației cu risc de sărăcie/excluziune socială, 2022	330

Tabel

1: Clasamentul țărilor UE pe baza Indicelui de Percepție a Corupției	122
2: Simțul datoriei civice în lume	176
3: Avantaje și dezavantaje ale agențiilor anticorupție	187
4: Situația personalului și bugetului DNA	206
5: Numărul inculpaților trimiși în judecată pe categorii de infracțiuni	236
6: Evoluția infracțiunilor de corupție	238
7: Numărul inculpaților cu funcții de conducere sau control trimiși în judecată pentru infracțiuni de corupție	243
8: Motivații și orientări morale în comiterea infracțiunilor	267

Jurământul președintelui României

„Jur să-mi dăruiesc toată puterea și priceperea pentru propășirea spirituală și materială a poporului român, să respect Constituția și legile țării, să apăr democrația, drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, suveranitatea, independența, unitatea și integritatea teritorială a României. Așa să-mi ajute Dumnezeu!“

Jurământul prim-ministrului, al miniștrilor și al celorlalți membri ai guvernului:

„Jur să-mi dăruiesc toată puterea și priceperea pentru propășirea spirituală și materială a poporului român, să respect Constituția și legile țării, să apăr democrația, drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, suveranitatea, independența, unitatea și integritatea teritorială a României. Așa să-mi ajute Dumnezeu!“

Jurământul senatorilor și deputaților:

„Jur credință patriei mele, România. Jur să respect Constituția și legile țării. Jur să apăr democrația, drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, suveranitatea, independența, unitatea și integritatea teritorială a României. Jur să-mi îndeplinesc cu onoare și fidelitate mandatul încredințat de popor. Așa să-mi ajute Dumnezeu!“

Jurământul primarilor:

„Jur să respect Constituția și legile țării și să fac, cu bună-credință, tot ceea ce stă în puterile și priceperea mea pentru binele locuitorilor comunei/orașului/municipiului/județului... Așa să-mi ajute Dumnezeu!“

Jurământul funcționarilor publici:

„Jur să respect Constituția, drepturile și libertățile fundamentale ale omului, să aplic în mod corect și fără părtinire legile țării, să îndeplinesc conștiincios îndatoririle ce îmi revin în funcția publică în care am fost numit, să păstrez secretul profesional și să respect normele de conduită profesională și civică. Așa să-mi ajute Dumnezeu!“

Cuvânt înainte

Corruptio optimi pessima. „Coruperea lucrurilor celor mai bune este răul cel mai mare.“

La începutul anului 2007 mă aflam în Japonia de 13 ani, etern fascinat de acea măreață civilizație orientală, de modul în care era orânduită societatea, de valorile simple și de-un firesc absolut ale oamenilor de rând. Pe-atunci lucram la banca britanică Barclays, una dintre cele mai mari instituții financiare private din lume, care, precum mai toate băncile din țările dezvoltate, deținea în Tokyo o sucursală ce oferea servicii doar persoanelor juridice. Specialitatea mea privea piața de capital niponă (mai ales cea a titlurilor de stat, a doua ca mărime după cea din SUA) și economia acelei țări. Eram intermediar al tuturor clienților băncii din străinătate interesați să investească în Japonia. Ca atare, trebuia să cunosc în detaliu tot ce ținea de economia și piețele japoneze. Faptul că studiasem în acea țară, în limba locului, timp de 7 ani îmi conferea un avantaj considerabil față de alți economiști și analiști străini care nu cunoșteau japoneza și erau astfel obligați să folosească ca surse de informații doar materiale în limba engleză, disponibile în cantitate limitată, dar și afectate de un decalaj de timp, care în lumea finanțelor face informațiile practic inutile. Pe de altă parte, aveam un avantaj și față de economiștii și analiștii japonezi, care, bineînțeles, își cunoșteau țara și aveau acces la toate informațiile scrise în limba japoneză, dar nu se simțeau în largul lor când trebuiau să prezinte rezultatele analizelor făcute în fața investitorilor străini în limba engleză sau să participe la conferințe în străinătate pe tema economiei nipone.

Întâmplarea face că, în timp ce mă bucuram astfel de avantajele competenței mele de nișă, în luna februarie a celui an, 2007, a avut loc vizita prim-ministrului român în Japonia, *prima* din întreaga istorie a relațiilor diplomatice dintre cele două țări. Era un moment istoric inițiat de premierul din acea perioadă, Călin Popescu-Tăriceanu. Printre altele, delegația română urma să aibă întrevederi cu reprezentanți ai unor mari bănci de stat nipone, de la care se dorea obținerea unui credit pentru construcția liniei de metrou București–Otopeni. De asemenea, urma să fie organizată o întâlnire de grup cu toți managerii firmelor nipone private care aveau investiții în România, oferindu-li-se astfel prilejul de a-și exprima (direct în fața premierului) orice nemulțumire majoră legată de modul în care erau tratați în România.

Cu această ocazie, prin intermediul Ambasadei României de la Tokyo, am fost invitat să particip la întâlniri în calitate de mediator-interpret. Discuțiile urmau să fie pe tema investițiilor și a economiei, așadar tocmai specialitatea mea. Nu eram însă la curent cu ce se întâmpla în mediul de afaceri din România, motiv pentru care m-am documentat rapid. Întrucât întâlnirile plănuite de delegația română durau mult timp și erau împărțite pe o perioadă de câteva zile, am fost nevoit să-mi rog șeful, un domn pe nume Ogawa, să îmi permită participarea. I-am explicat situația, și a înțeles, fără a ridica vreo obiecție, doar că mult timp după aceea mi se adresa cu termenul *kokuhin-san*, adică „domnul invitat al națiunii“, bineînțeles în glumă. *Kokuhin* este un termen japonez din vocabularul diplomației prin care se face referință la orice demnitar străin aflat în Japonia în vizită oficială, ca reprezentant al țării sale. Din punctul de vedere al japonezilor, membrii delegației române erau cu toții, la rândul lor, *kokuhin*. Am avut ocazia să îi întâlnesc personal înainte ca întrevederile oficiale să-nceapă. Situația pe care am trăit-o atunci mi-a rămas vie în amintire.

Premierul Tăriceanu urma să fie cazat la Hotelul Imperial din Tokyo (numit *Teikoku*), o clădire cu o istorie de 140 de ani aflată în imediata vecinătate a Palatului Imperial. Hotelul originar fu-

sese construit în anii 1880 pentru a onora vizitele tot mai frecvente ale oficialilor occidentali ce soseau pentru a negocia diverse tratate comerciale și militare cu guvernul din acele vremuri, dominat de nobilimea niponă. Apartamentul prezidențial aflat la dispoziția premierului României se afla la ultimul etaj, numit „Etajul Imperial“, și am fost condus până în holul în care alți cinci-șase membri de vază ai delegației, printre ei și ministrul finanțelor publice, Sebastian Vlădescu, așteptau sosirea premierului Tăriceanu. Deja simțeam oarecare îndoieli cu privire la decizia de a sprijini misiunea, întrucât dinamica grupului trăda o neplăcută lipsă a dorinței de colaborare. Nici unul dintre cei prezenți pe hol nu m-a băgat în seamă. Sporovăiau plini de voie bună între ei, și asta era un mesaj implicit că mă socoteau un *outsider*. Eram, în fond, doar un translator oarecare. Sau poate nici nu le păsa prea mult de importanța a ceea ce avea să urmeze.

La un moment dat, unul dintre ei a spus: „Drepti, bă, că vine șefu!“ Mi-am dat seama că se apropia premierul, și membrii echipei s-au aliniat cumiți, cu spatele la perete. Am intrat cu toții în marele salon al apartamentului. Totul era impecabil. Personal nu am fost deloc surprins, pentru că avusesem ocazia să observ vreme de mulți ani mania niponă pentru detaliu și perfecțiune. Am vrut totuși să profit de șansa de a mă afla acolo pentru a privi Palatul Imperial de la înălțime, ceva ce nu puteam face în viața cotidiană din Tokyo, întrucât, pentru a se asigura intimitatea familiei imperiale, clădirile din proximitatea Palatului erau toate de înălțime mică și medie. Hotelul Imperial este unica excepție.

În timp ce priveam prin fereastra largă spre Palatul Imperial – o priveliște unică, de la înălțime –, am auzit un comentariu din partea altcuiva din delegație: „Ia uite, bă, cum e făcut peretele ăsta!“ M-am întors să văd cine vorbea, și privirea mi-a căzut pe un individ care freca peretele cu degetul, lângă tocul unei arcade a suitei, fiind în mod vădit extrem de impresionat. O clipă m-a cuprins un sentiment de deznădejde. De mult nu mai auzisem tonul acela inconfundabil care trăda atât de fidel

lipsa de educație și comportamentul unei persoane neșlefuite, dar nu mă așteptam să-l aud tocmai acolo. Limba noastră lasă o senzație extrem de dezagreabilă atunci când, printre „bă“ și „mă“, dă drumul tonului aceluia tipic cu inflexiuni ale limbajului de gang. „Oare ce caută aici un astfel de personaj?“ m-am întrebat. Doar în delegație s-ar fi convenit să se afle crema guvernului României, menită să descopere căi avantajoase de cooperare economică cu una dintre cele mai civilizate țări ale lumii. Dar poate că așa arăta crema guvernului României, am conchis cu resemnare.

Întâlnirile cu partea japoneză au decurs normal, deși nu știu dacă au dus în cele din urmă la ceva concret ori s-au limitat la o excursie făcută la nivel înalt la celălalt capăt al lumii. La finalul lor, s-a ținut o mică petrecere la sediul Ambasadei României, situată în inima metropolei în care trăiesc în jur de 14 milioane de oameni. Îmi amintesc că am încercat să port atunci o discuție cu ministrul finanțelor, cu gândul că poziția lui era cea mai apropiată de domeniul în care lucram: piața obligațiunilor de stat și modalitățile prin care guvernul își finanțează deficitul bugetar. Aș fi vrut să aflu câte ceva despre strategia României cu privire la acest aspect. Eram chiar în fața persoanei care răspundea de bugetul țării mele! Ce ocazie mai bună aș fi putut avea oare să aflu toate astea? Din păcate, Sebastian Vlădescu era reținut, zgârcit cu cuvintele, și mi-a explicat cât mai succint posibil că practicile de finanțare a bugetului de stat din România nu se aflau la nivelul celor din țările dezvoltate și că nici nu avea rost să se schimbe lucrurile. Am avut senzația unui mic discurs defetist din partea unui om complet dezinteresat de propria muncă și, fiind vorba de un funcționar de rang înalt, de propriul mandat.

Am plecat de la ambasadă confuz și intrigat de inconsistența pe care o percepușem în persoana ministrului de finanțe. Pe de o parte, știam prea bine că poziția de ministru al finanțelor este de o importanță crucială în orice guvern, fiind vorba despre persoana care dirijează veniturile și cheltuielile unei întregi

națiuni. O astfel de poziție atrage după ea o imensă responsabilitate, motiv pentru care un ministru de finanțe trebuie să fie o persoană preocupată de ceea ce face și cu un simț al datoriei cu mult mai mare decât media oamenilor de rând. Pesemne că doar un chirurg mai simte o astfel de presiune, știind că, dacă greșește, poate să-i moară pacientul pe masa de operație. Darămite când pacientul e o țară întregă! Pasivitatea ministrului de finanțe cu care abia dacă reușisem să comunic nu se potrivea deloc cu această imagine. Cum să poată fi explicată o asemenea discrepanță, cu atât mai mult cu cât Sebastian Vlădescu nu îmi lăsase deloc impresia unui individ lipsit de inteligență?

Am dat uitării întregul episod până când, peste ani, am primit pe neașteptate răspunsul la întrebarea care mă sâcâise cândva. În anul 2018, presa anunța că fostul ministru de finanțe era urmărit penal de către Direcția Națională Anticorupție. Cinci ani mai târziu, în 2023, l-am recunoscut într-o fotografie publicată în presă, care îl surprinsese mergând flancat de ofițeri de poliție, cu brațele împreunate în față și acoperite de o haină care ascundea cătușele. Am înțeles de îndată că în mintea lui nu existase niciodată noțiunea de bine făcut țării, de datorie față de cetățeni sau ideea că postul de ministru al finanțelor publice pe care îl ocupase era deopotrivă o mare onoare și o mare răspundere. Nu, interesul lui fusese să se îmbogățească prin abuzurile pe care le putea face din poziția-cheie în care ajunsese. Siguranța economică a populației nu era prioritatea lui ca ministru de finanțe, ci, grație funcției pe care o deținea, doar certitudinea mitei ce putea fi obținută pentru a trăi liniștit mult și bine. Preocuparea lui nu era dezvoltarea unui sistem de finanțare a bugetului țării asemănător celor din țările occidentale – ceea ce mă așteptasem să aud cu ocazia discuției de la Ambasada României la Tokyo –, ci cum putea șterge urmele milioanei de euro furate din banii publici, adică mitele uriașe pentru care era arestat, plătite de către firma-partener la

corupție din banii primiți în tranșe de la bugetul de stat. Mai precis, din banii strânși de la plătitorii de taxe care suflau din greu sub povara unui sistem fiscal cu unele dintre cele mai mari rate de taxe din UE.

De atunci am devenit tot mai atent la fenomenul corupției, care, mi-am dat treptat seama, la noi stăruia ca un smog peste întreaga țară, ca o putreziciune a întregii societăți pe care nici măcar n-o mai percepeai. Căci un lucru corupt este unul *putred*, care începe să moară din lăuntru lui, șubrezind mai întâi totul. Este cu adevărat un fenomen pervers, invizibil, care ia în stăpânire totul și surpă edificiul social din temelii. Și, precum o crimă lentă, insidioasă, nu va putea fi eradicat niciodată din viața societății, ci doar controlat.

Gândul îmi zboară la un incident care a avut loc în 2014 în Singapore. Această țară de 5 milioane de locuitori, în care convieuiesc admirabil patru etnii principale (chinezi, malaysieni [*malay*], indieni și caucazieni), este renumită pentru nivelul foarte scăzut al corupției și pentru lipsa generală de toleranță față de infracțiuni. Sentințele pentru încălcarea legii sunt foarte aspre, iar clemență nu există. De fapt, îmi amintesc că în vizitele în interes de serviciu pe care le făceam în mica țară, cu ocazia inspecției documentelor de călătorie de către angajații poliției de frontieră, mi se punea de fiecare dată în pașaport, cu un zâmbet larg pe buze, un bilețel pe care scria cu majuscule, negru pe alb: „În Singapore traficantii de droguri sunt pedepsiți cu *MOARTEA*“. Lupta anticorupție are o istorie lungă în Singapore, și agenția responsabilă pentru combaterea acestor infracțiuni (Corrupt Practices Investigation Bureau – CPIB) este considerată printre cele mai eficiente din lume. Cu toate acestea, în 2014 un director al agenției a fost arestat pentru luare de mită în valoare de aproape 1,4 milioane de dolari. Se pare că nici riscul mare de a fi prinși și nici spectrul unei pedepse grele, două realități bine-cunoscute

în Singapore, nu au ajuns să-i țină *pe toți* funcționarii publici de parte de actele de corupție.

În ceea ce privește România, știam prea bine ce însemna corupția, că ea a fost și rămâne o mare problemă cu care se confruntă țara noastră, dar îmi spuneam că este o chestiune prea greu de desțelenit. În plus, este un subiect a cărui înțelegere nu aduce satisfacție și bucurie, ci, mai degrabă, indignare, dezamăgire, care generează senzația de neputință, dacă nu chiar depresie și dor de ducă. Mă năucea frecvența știrilor pe această temă. Primarul din localitatea X, ridicat de ofițerii DNA, șeful poliției din localitatea Y, arestat pentru trafic de influență, președintele consiliului județean din județul Z, prins în flagrant etc. Mă întrebam când și dacă se va termina vreodată nenorocirea aceasta care trăgea toată țara în jos. Mă hărțuiau tot felul de întrebări. Cât de gravă este de fapt corupția la noi în țară? Câți bani sunt furati și pierduți definitiv? Cât de răspândit este furtul banului public în rândurile celor care își asumă poziții prin care se obligă să slujească binele țării? DNA se tot luptă cu corupția de ani de zile. Dar oare va reuși să o dovedească? Cum sunt pedepsiți infractorii vinovați de corupție și ce fac guvernele României pentru a combate și preveni acest fenomen? Aceste întrebări nu-mi mai dădeau pace, și începusem să mă simt ca un animal în al cărui trup a intrat o așchie. Deși o simte prea bine, nu poate ajunge la ea, așa că umblă cu așchia, purtând-o pretutindeni.

Am convingerea că mulți dintre concetățenii mei simt la fel: sunt conștienți de gravitatea corupției, ar dori să înțeleagă cu adevărat importanța problemei, dar nu au de unde să o apuce. Ce-i drept, în țara noastră există pe această temă nenumărate studii, analize, lucrări academice. Corupția e dezbătută din punct de vedere economic, juridic, moral, istoric. Ni se explică, de pildă (și lucrul acesta este, desigur, adevărat), că persistența fenomenului corupției în România este o consecință naturală a istoriei chinuite a poporului nostru, subjugat de turci sute de ani, apoi

de ruși și de comunism¹. Dar prea puține dintre aceste studii sau cărți se adresează publicului larg.

Puțini știu că atât Suedia, cât și Danemarca, cele mai civilizate și lipsite de corupție țări în prezent, erau măcinate de corupție la începutul secolului al XIX-lea. Într-o carte publicată recent, în anul 2021, un renumit profesor suedez, pe nume Bo Rothstein, amintea că străinii care vizitau Suedia la finele secolului al XVIII-lea o descriau drept „o țară iubitoare de democrație, dar infectată de corupție”. Funcționarii publici cu grad de înalți demnitari obișnuiau ca, înainte de a se pensiona, să își vândă postul celui care putea plăti cel mai mult, și această practică nici măcar nu era ilegală. În schimbul mitei se falsificau adeverințe de plată a taxelor, iar angajații oficiilor poștale erau renumiți că fură bani din scrisori. Un alt expert în domeniul corupției, Sven Steinmo, a organizat niște experimente de mare anvergură cu studenți din diferite țări în urma cărora a arătat că într-un mediu instituțional adecvat (o simulare de guvern corect, care are grijă de cetățenii săi), studenții din România trișau mai puțin decât cei din Anglia! Pe scurt, cultura și istoria nu sunt întreaga poveste.

Pentru publicul larg, cel mai potrivit ar fi fost, pesemne, un studiu sistematic al problemei corupției în România, care să poată oferi răspunsuri, în termeni concreți și simpli, la întrebările amintite mai sus. Aceasta a fost provocarea pe care mi-am asumat-o în cele din urmă. Curiozitatea de a obține aceste răspunsuri și pasiunea de a diseca și combina statistici până în punctul în care imaginea de ansamblu a fenomenului devine clară au avut ca rezultat această carte. Aș fi fericit ca cititorul care o va parcurge să o închidă cu inima bătându-i de indignare și cu un „așa nu se mai poate!”.

1. De exemplu, Andreea Gușă, *Corupție, cultură și caracter endemic în România*, Editura Universității din București, 2021.

Corupția este un fenomen complex, a cărui analiză nu se face doar din interiorul unui domeniu. Ea este studiată atât de experți în politică, cât și de economiști, sociologi și juriști. În ceea ce mă privește, experiența de economist-analist financiar m-a ajutat să pot schița imaginea fenomenului în termeni clari, obiectivi, bazați pe fapte și statistici, nu pe păreri și impresii subiective.

Dar această bază de informații și date am avut-o grație rapoartelor de activitate anuale publicate de către DNA. Prin lege, Direcția este obligată să-și prezinte bilanțul an de an, nu mai târziu de luna februarie, moment în care face publice toate informațiile cu privire la acțiunile ei de combatere a corupției desfășurate în anul precedent. DNA a început să publice rapoarte de activitate încă din anul 2003, dar în primii ani de existență a instituției nu exista o structură cristalizată a modului de prezentare a rezultatelor urmăririi penale. Din anul 2008, aceste rapoarte au prins o formă standardizată și reprezintă o sursă esențială de informație despre fenomenul corupției la noi în țară. Cu toate acestea, oricine consultă un astfel de raport, disponibil pe site-ul agenției, poate constata că el nu este conceput pentru publicul larg. Limbajul este specializat, informațiile, extrem de abundente, și nu există o sistematizare a lor pe termen lung. De fapt, poate că acest lucru nu intră în atribuțiile DNA. Dincolo de această esențială sursă de date, am folosit și o mulțime de informații de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Ministerul Justiției, Parchetul European, Oficiul pentru Statistică al Uniunii Europene (Eurostat), precum și informații de la alte agenții guvernamentale. Nu există un singur loc în care aceste informații să fie centralizate și sistematizate, ci ele sunt răspândite în toate colțurile aparatului public. Din acest motiv, consider că a extrage imaginea obiectivă a corupției din aceste informații mi s-a potrivit o dată în plus.

Această carte are o structură oarecum modulară, flexibilă. Deși există o legătură între capitole, ele pot fi totuși citite separat.

Cititorii interesați doar de anumite aspecte ale corupției, de exemplu de modul în care aceste infracțiuni sunt pedepsite în România sau de costurile economice asociate cu corupția, pot să se ghideze după cuprins și să aleagă capitolele relevante.

Trebuie spus că, deși corupția a însoțit ca o umbră istoria omenirii făcând întotdeauna ravagii („Partea întâi“ a acestei cărți este preponderent istorică și, cred eu, pasionantă pentru oricine), societatea a ajuns extrem de lent să conștientizeze de ce corupția este cel mai pervers și nociv furt din lume. Dat fiind că ea face parte din natura umană, secole la rând a avut firescul pe care îl au toate viciile, fără ca oamenii să își dea seama că *lăcomia asociată cu puterea* (căci din asta se naște corupția) este una dintre cele mai hidoase constante ale naturii umane; fără să își dea seama că prin corupție au ajuns în sapă de lemn națiuni cândva bogate și că tot corupția a fost groparul celor mai mari imperii ale lumii. Iată de ce aflăm uimiți că *atitudinile sociale față de corupție s-au schimbat radical abia în ultimii 30-40 de ani*, deși corupția în sine rodea la temelii cetăților, regatelor și imperiilor încă din Antichitate.

Este foarte probabil ca acest lucru să fie consecința firească a două elemente distincte, dar înrudite: (1) civilizarea (sau măcar dorința de civilizare) continuă a omenirii și (2) cerințele tot mai mari ale cetățenilor de transparență în legătură cu deciziile celor din administrația publică. Noua atitudine față de corupție marchează un grad sporit al conștiinței omenirii. Am început să înțelegem că actul de corupție este o crimă mai subtilă, dar că, în esența ei, *corupția e crimă*.

Spre deosebire de crima-crimă, ce se soldează cu o victimă și un cadavru, ce poate fi văzut sau găsit, corupția e o crimă subtilă, care-și ascunde mult mai adânc urmele și cadavrele. Victima e undeva departe în spațiu și în timp. Crima e descoperită cândva, târziu, sau nu e descoperită deloc. De cele mai multe ori ea nici nu are chip, căci victimele corupției nu pot fi identi-